

สุขภาพทางปัญญาของคนใต้

นวัตกรรมสร้างสุขประทีป...

ความสุขที่มี ความดีที่ทำ
...ของเด็กใต้

อบต.ปากพูน...ต้นแบบการสร้างต้นทุน ชีวิตให้กับเด็ก

ชุมชนปากพูน เป็นตำบลใหญ่ ของอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช อดีต เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำจากอ่าวไทยเข้ามายังใจกลางเมืองนครศรีธรรมราช กลุ่ม คนที่อาศัยอยู่แต่ดั้งเดิมมีทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิม ชาวมุสลิมเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ในรัชสมัยรัชกาลที่ 2 ส่วนใหญ่เดินทางมาจากหนองจอก ส่วนคนไทยพุทธบางส่วน อพยพมาจากเมืองเพชรบุรี มีชุมชนที่สำคัญในอดีต คือ “ชุมชนโมคคัลลาน”

อบต.ปากพูนมีผู้นำ คือ นายธนาวุฒิ ถาวรพราหมณ์ และมีทีมทำงานที่มี ความเข้มแข็ง และกลุ่มองค์กรชุมชนที่สนับสนุนในการดำเนินงานต่างๆ ตามวิสัย ทรรศน์ร่วมกันว่า “พลเมืองมีความรู้ อยู่อย่างไม่ยากจน สุขภาพคนแข็งแรง” งบประมาณของอบต.ปากพูน มุ่งเน้นสร้างคน แทนสร้างสาธารณูปโภค ทำให้ชาวบ้านได้รับการดูแลตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนบั้นปลาย

เริ่มที่แม่.....การพัฒนาเด็กในครรภ์แม่

บนแนวคิดที่ว่าเมื่อตั้งใจจะมี ลูกพ่อแม่ควรมีความพร้อมในทุกด้าน ดูแลเอาใจใส่ด้วยความรักความ ออบอุ้มตั้งแต่อยู่ในครรภ์

โครงการแม่อาสา เป็น โครงการนำร่องของอบต.ปากพูนใน การดูแลเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์และเป็น โครงการหนึ่งใน โครงการสายใยรัก แห่งครอบครัว ของจังหวัดในปี 2549 ในพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศรีรัศมิ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมพระ โอรสาธิราชฯ มีวัตถุประสงค์เตรียมความพร้อมในทุกด้าน ดูแลเอาใจใส่ด้วยความรักความ ออบอุ้มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ให้หญิงวัยเจริญพันธุ์ หญิงมีครรภ์และ หญิงหลังคลอดมีความพร้อมในการดูแลตนเองและทารกตั้งแต่อยู่ในครรภ์จน กระทั่งคลอด

การดำเนินงานโครงการ ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น

1. การคัดเลือกบุคคลที่มีความสมัครใจ มีจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนร่วม และเป็น อสม. มาก่อน มาเรียนรู้เรื่องการดูแลหญิงตั้งครรภ์และหลังคลอด

2. การอบรมแม่อาสา เพื่อให้มีความรู้และทักษะในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอด โดยการจัดอบรมแก่แม่อาสา ศึกษาดูงาน และร่วมปฏิบัติงานจริง มีเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเป็นพี่เลี้ยง

3. กิจกรรมของแม่อาสา ได้แก่

การเยี่ยมบ้าน แม่อาสาจะมีการเยี่ยมบ้านหญิงตั้งครรภ์และหญิงหลังคลอด ในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อให้คำแนะนำในการปฏิบัติตน เช่น การดูแลเรื่องการรับประทานอาหาร เพราะจากบางกรณีพบว่าหญิงตั้งครรภ์หรือหลังคลอด จะรับประทานอาหารน้ำข้าวเนื่องจากเชื่อว่าอาหารประเภท แกงปลาหู ปลาลิ้น (ปลาที่ไม่มีเก็ด) ผักลื่น จำพวกผักบุ้ง ผักตำลึง ผลไม้พวกขนุน มะละกอ ถ้ารับประทานอาหารจะมีอาการหนาวสั่น เป็นต้น อาการผิดปกติที่ต้องมาพบแพทย์ เช่น เด็กดื่มน้อยลง มีอาการบวม หรือทารกไม่ดูดนม มีอาการท้องอืด ท้องเสีย หรือสะดือไม่แห้ง เป็นต้น การมาตรวจตามนัด การดูแลเต้านมในกรณีที่หัวนมบอด บูน ก็แนะนำให้ดึงหัวนม การให้นมมารดา ประโยชน์ของน้ำนม การวางแผนครอบครัว และการดูแลบุตร เช่น การทำความสะอาดร่างกาย การให้นมมารดา การรับวัคซีน

การช่วยงานคลินิก ANC แม่อาสาจะหมุนเวียนกันมาช่วยงานทุกวัน พลุกพล่าน มีหน้าที่ในการช่วยเตรียมตรวจ เช่น จัดคิว วัดความดันโลหิต ชั่งน้ำหนัก และให้คำแนะนำเรื่องการปฏิบัติตนแก่หญิงตั้งครรภ์ เช่น การนับลูกดิ้น การรับประทานอาหาร อาการเจ็บครรภ์คลอด

เวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แม่อาสาจะมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันทุกเดือน จะมาพูดคุยถึงปัญหาในการปฏิบัติงาน ความรู้ใหม่ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ทำศาลาบางปูเป็นพี่เลี้ยง

ผลลัพธ์ที่ได้ทำให้แม่ที่ได้รับคำแนะนำ ปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแม่และลูกหลังคลอดน้อยลง ชาวบ้านให้การยอมรับในการปฏิบัติงานของแม่อาสา การลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยและอสม. แม่อาสา แนบแน่นยิ่งขึ้น

แนวโน้ม อนาคต.ปากพูนยังจะมีการส่งเสริมทางการแพทย์แผนไทยให้ เป็นทางเลือกของคุณแม่หลังคลอด เช่น การอยู่ไฟ ซึ่งรวมไปถึง การนวด, อบ,

ประคบ, การทาบหม้อเกลือ เป็นการดูแลเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ช่วยฟื้นฟูสุขภาพของคุณแม่หลังคลอดบุตรให้แข็งแรง

สร้างหน่วยบ่มเพาะต้นกล้า(เด็กเล็ก)...พัฒนาความพร้อม

เด็กวัยก่อนเรียนต้องการเติมความรักความอบอุ่น เพราะจะทำให้เขาเติบโตขึ้นมาเป็นเด็กที่มั่นคงทางอารมณ์ เป็นที่มาของการจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กวัยก่อนเรียนทั้งทางด้านร่างกาย สมองและจิตใจของเด็ก ซึ่งปัจจุบันมีเด็กรับผิตชอบอยู่ประมาณ 100 คน

กระบวนการพัฒนา

สร้างศูนย์เด็กเล็กอาคารหลังใหม่ ปี 2543 จากการศึกษาที่ศูนย์เด็กเล็กเดิมมีจำนวนเด็กเพิ่มขึ้นทำให้สถานที่เรียนและจัดกิจกรรมสำหรับเด็กคับแคบ ประกอบกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน และคณะผู้บริหารเล็งเห็นถึงปัญหาและความสำคัญของการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน จึงได้ดำเนินการของงบประมาณสนับสนุนจาก อบจ. ในการสร้างอาคารหลังใหม่ ใช้สถานที่วัด หมู่ 9 (ข้างสถานีอนามัยปากพูน) และให้งบประมาณเพิ่มสำหรับสร้างกำแพง, ตกแต่งศูนย์

และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นต่างๆ เพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาและมีพัฒนาการด้านต่างๆ เป็นไปอย่างเหมาะสมกับวัย มีผู้ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด 3 คน ซึ่งมีประสบการณ์ และผ่านการอบรมการดูแลเด็กเล็ก โดยอบต. จะทำการสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าจ้างพี่เลี้ยงเด็ก

ศูนย์เด็กเล็กให้ความสำคัญอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอาคาร สถานที่ ภูมิทัศน์ต่างๆ 2) ด้านความพร้อมของสื่อการเรียนการสอนต่างๆ 3) ความพร้อมของผู้เรียน (Child center) และ 4) ความพร้อมของผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถเข้า

ถึงบริบทของเด็กแต่ละคน จึงจะสามารถแก้ปัญหาของเด็กแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อ “**ให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นเด็กเก่ง เด็กดีและรักท้องถิ่น**” การเรียนการสอนจึงต้องสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา บูรณาการความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละประเภทเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาให้เด็กเติบโตขึ้นทั้งทางกาย สติปัญญาและสังคม

สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มีการจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อพูดคุยปัญหา ความต้องการ เพื่อพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีศักยภาพมากขึ้นและตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง จากการประชุมได้รับความสนใจจากผู้ปกครอง และต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์ฯ จึงสนับสนุนค่าบำรุงศูนย์คนละ 100 บาท ยังได้เชิญให้ผู้สูงอายุในหมู่บ้านมาช่วยในในงานของศูนย์ฯ อีกด้วย ทำให้คนสองวัยอยู่ด้วยกันอย่างเอื้ออาทร

พัฒนาสู่...ศูนย์เด็กเล็กต้นแบบ ปี พ.ศ.2547 กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายในการพัฒนามาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก เป็น “**ศูนย์เด็กเล็กนำอยู่**” และมีนโยบายในการตรวจมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก ครูและคณะกรรมการศูนย์ฯ ร่วมกันพัฒนาศูนย์ฯ โดยมีอบต.ให้การสนับสนุน เพื่อการรับรองมาตรฐาน จนผ่านอยู่ในระดับดี ในปี 2548 เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ จ.นครศรีธรรมราช และพัฒนาต่อเนื่องมาจนปี 2551 ทางจังหวัดได้ส่งเข้าประกวดศูนย์ต้นแบบของจังหวัดทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านตลาดใต้รางวัลเป็นศูนย์ต้นแบบของจังหวัดเป็นครั้งที่ 2

นโยบายการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีดังนี้

1. เน้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเล่น และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สื่อการเรียนรู้
2. รู้ท้องถิ่น และสื่อการเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญา
3. เน้นให้เด็กมีสุขภาพแข็งแรง ร่าเริงแจ่มใส สนใจใฝ่รู้ประพฤติตนเป็นเด็กดี
4. มุ่งจัดสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม สะอาด ร่มรื่น ตามแนวคิดศูนย์เด็กนำอยู่
5. พัฒนาผู้ดูแลเด็กทุกคนให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดประสบการณ์
6. ปลูกฝังดูแลเด็กทุกคนให้มีความรัก ความเมตตา และประพฤติตน
7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กเรียนอย่างมีความสุข
8. ส่งเสริมให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ โดยจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อม
9. ปลูกฝังค่านิยมด้านความเป็นไทย การรักท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการ

ดูแลรักษาสีแวตล้อม

10. เน้นให้เด็กมีความรับผิดชอบ สามารถช่วยเหลือตนเองได้มีระเบียบวินัย

11. พัฒนาการระบบนิเวศน์ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

12. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็ก เพื่อการพัฒนาเด็กเป็นหลัก และสอดคล้องกับนโยบาย ซึ่งครอบคลุมในประเด็นต่างๆ ดังนี้

การออกกำลังกาย เริ่มตั้งแต่กิจกรรมยามเช้าที่สนามเด็กเล็กของศูนย์ ครูก็จะให้เด็กออกมาเล่นกับสัตว์เลี้ยงเช่น แพะ กระต่าย ไก่ ที่ผู้ปกครองเอามาปล่อยให้เด็กได้คุ้นเคย สนุกสนมในศูนย์ฯ มีครกสี เล็ก ๆ ให้เด็กได้ช่วยหมุน ช่วยฟัดข้าวด้วยกระจาด เป็นต้น

โภชนาการ เด็กที่ศูนย์เด็กเล็กจะได้ดื่มนมวัวสดจากเต้าทุกเช้า ผลผลิตจากกลุ่มเลี้ยงวัวในชุมชนจากฟาร์มสาธิตของตำบลปากพูนเอง ทำให้เด็กเจริญอาหารมากกว่าการดื่มนมกล่อง แต่จะวันจะใช้หลักวิชาการเกี่ยวกับโภชนาของเด็กโดยมีการคำนวณสารอาหารและพลังงานที่เด็กควรจะได้รับในแต่ละวัยอย่างครบถ้วนและเพียงพอ โดยมีนักโภชนาการจากโรงพยาบาลมหาราชเป็นที่ปรึกษา

การนอน ศูนย์เด็กเล็กปลูกฝังสุนทรียศาสตร์และรากเหง้าของเด็ก ด้วยการเปิดเพลงกล่อมเด็กที่ขับร้องโดยผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านให้ฟัง บางวันก็จะให้ฟังเพลงบรรเลงของโมซาร์ท

การเรียนการสอน เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง เน้นให้เด็กได้รับการเรียนรู้อย่างเต็มรูปแบบ โดยเริ่มจากกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ

- การเยี่ยมชม ศึกษาหาความรู้ในบริเวณหมู่บ้าน โดยให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว

- การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม โดยทุกวันพระ คุณครูก็จะพาเด็กไปวัด ขณะที่เด็กชวามุสลิม โต๊ะอิหม่าม ก็จะมาสอนศาสนาแก่เด็กที่ศูนย์เด็ก

- ส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น แบบเรียนและกิจกรรมหลายกิจกรรมที่ศูนย์เด็กเล็กจึงมีการนำมาประยุกต์

และสอดแทรกวิถีชีวิตท้องถิ่นเข้าไปด้วย เช่น บทท่องจำพยัญชนะ ก.ไก่ ถึง ฮ.นกยูง จึงถูกนำมาดัดแปลงสร้างสรรค์ ขับริ่องออกมาด้วยบทร้องมนโรร่า

- การปลูกฝังอาชีพการเกษตร มุมหนึ่งของศูนย์เด็กจะถูกกันไว้เป็นแปลงสาธิตขนาดเล็กที่เรียกว่า “นา=ความมั่นคงของชาติ ข้าว=ความมั่นคงแห่งชาติ และโรงสีข้าวสำหรับเด็ก”

การมีกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ โดยการนำเอาผู้สูงอายุเข้ามาช่วยเหลือในการดูแลเด็กเล็กที่ศูนย์ฯ คือให้ผู้สูงอายุมาช่วยเล่านิทานให้เด็กฟัง หรือสอนทำของเล่นสมัยโบราณ หรือแม้แต่การเล่นดนตรี เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมคลายความเหงาที่ต้องอยู่คนเดียวในบ้าน มีผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุด้วย รวมทั้งการพาเด็กไปเยี่ยมผู้สูงอายุที่บ้าน ทำให้เด็กและผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสานต่อขนบธรรมเนียมของพื้นที่ไม่ให้สูญหาย นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมแก่เด็ก โดยการจัดให้ผู้สูงอายุมาเล่านิทานพื้นบ้านและร้องเพลงกล่อมเด็กทุกวันพุธ

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง อบต.ปากพูนให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กในทุกระดับ โดยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สนับสนุนการศึกษาแก่ครู อบต.ปากพูนสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ครูทั้งสามคนของศูนย์ฯ ศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในสาขาเกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กปฐมวัย และสนับสนุนให้เข้าอบรมและศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น การอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยเด็ก การอบรมโครงการเยาวชน อบรมการดูแลเด็กออทิสติก การไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ละอออุทิศมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต การไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้ดูแลเด็กจากศูนย์เด็กเล็กอื่น เพื่อนำความรู้นั้นมาปรับใช้ในพื้นที่

2. ให้ความสำคัญกับแม่ครัว โดยสนับสนุนให้อบรมด้านโภชนาการจากโภชนาการจากโรงพยาบาลมหาราช

3. พัฒนาผู้ปกครอง มีโครงการอบรมการพัฒนาไอคิวและอีคิวแก่ผู้ปกครองโดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ รวมทั้งสนับสนุนให้ครูลงเยี่ยมบ้านเด็ก เพื่อสร้างสัมพันธภาพแก่ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัวของเด็ก

ครอบครัวร่วมสร้าง...ต้นทุนชีวิตให้แก่เด็ก

นายธนาวุฒิ ถาวรพราหมณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน ให้ความสำคัญกับเรื่องของสถาบันครอบครัว และให้การสนับสนุน ในทุกกิจกรรมที่เสนอโครงการไปซึ่งเป็นนโยบายของอบต. เริ่มจากการทำประชาคมหมู่บ้าน มีคณะผู้บริหารร่วมกับคนในพื้นที่ ร่วมกันพูดคุย เพื่อค้นหาปัญหา และความต้องการให้แก่ปัญหาอะไรบ้าง

รูปแบบในการดำเนินกิจกรรม วันอาทิตย์ตอนบ่าย เป็นวันทำกิจกรรม และหมุนเวียนจัดกิจกรรมในทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ครั้ง/เดือนยกเว้นหมู่ 5 และหมู่ 2 จัด 2 ครั้ง เนื่องจากเป็นหมู่บ้านใหญ่ มีประชากรมาก มีเจ้าหน้าที่ของ อบต. ที่เป็นคนในพื้นที่ ร่วมกับแกนนำหมู่บ้านเป็นเจ้าภาพในการดำเนินกิจกรรมประจำเดือน มีกิจกรรมหรือเกมส์ที่เสริมสร้างความสามัคคีในครอบครัว เช่น ปิดตาแม่ สวมเสื้อผ้าให้ลูก, ผลัดกันปิดตาป้อนข้าว และมีกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุเป็นกิจกรรมพื้นบ้าน แข่งหมากรุก หมากชุก หมากเต๋ เด็ก ๆ เยาวชนที่มีความสามารถเข้าร่วมกิจกรรม ร้องเพลง เต้นรำ มีของรางวัล เป็นของใช้จำเป็นในครัวเรือน เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง ผงซักฟอก ขนมหัก ตักดา ผ้าถุง ผ้าห่ม ซึ่งเป็นของรางวัลที่ครอบคลุมในทุกๆ กลุ่มวัย เพื่อสร้างแรงจูงใจ และเป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายได้ส่วนหนึ่ง

เป้าหมายการพัฒนาครอบครัว ให้ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันทำในหยุดมากขึ้น หลังจากที่ได้ดำเนินการมาตลอดปี 2549 ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญกับครอบครัวมากขึ้น

สนับสนุนการศึกษาอบต.ให้แก่เด็กวัยเรียน

เด็กในวัยเรียน ตามความหมายของ อบต.ปากพูน คือเด็กทุกคนที่กำลังศึกษาอยู่ทั้งในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย ดังนั้นเป้าหมายหลักของ อบต. สำหรับเด็กในวัยนี้ คือ

1. การสนับสนุนการเรียนในระบบการศึกษา ประกอบด้วย

นโยบายการสนับสนุนให้เด็กทุกคนที่อยากเรียนได้เรียน โดยการให้การศึกษารหรือการช่วยเหลือทางการศึกษา พิจารณาให้ทุนสำหรับผู้ขาดแคลนจริงและต้องการความช่วยเหลือทุกคน ไม่เลือกว่าจะเรียนเก่งหรือไม่เก่ง แต่ใช้ความตั้งใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งในระดับมัธยมต้น มัธยมปลาย ปริญญาตรี และปริญญาโท ดังนี้

1) สนับสนุนทุนการศึกษาทั้งหมดโดยมีสัญญาผูกพัน คือ เด็กที่รับทุนนี้

เมื่อสำเร็จการศึกษาต้องกลับมาทำงานในชุมชน เช่น การให้ทุนการศึกษาเพื่อเรียนพยาบาล เทคนิคการแพทย์ เป็นต้น

2) สนับสนุนทุนการศึกษาทั้งหมดโดยไม่มีข้อผูกพัน คือ เด็กที่รับทุนนี้เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะกลับมาทำงานในชุมชนหรือไม่ก็ได้

3) การสนับสนุนทุนการศึกษางานบางส่วน คือ เด็กได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษางานบางส่วนโดยไม่มีข้อผูกพันใดๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ปกครอง

การพัฒนามาตรฐานสถานศึกษาให้เท่าเทียมในเมืองใหญ่ สามารถรองรับนักเรียนได้เต็มที่ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในท้องถิ่น ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากชุมชน โดยมีผู้ปกครอง ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา โดยมีกระบวนการพัฒนา ดังนี้

1) พัฒนาและเพิ่มบุคลากรทางการศึกษา อบต.มีการสนับสนุนโดยการเพิ่มสมรรถนะทางการสอนของครู เพิ่มครูผู้สอนด้านภาษาอังกฤษโดยใช้เจ้าของภาษาเป็นผู้สอน จัดหาสื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการของเด็ก มีการตรวจสุขภาพเด็ก วัดไอคิว กระบวนการคัดกรองเด็กที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เพื่อนำมาแก้ปัญหา โดยการสอนพิเศษในวันเสาร์-อาทิตย์ โดยใช้บุคลากรในพื้นที่ที่มีความรู้ความสามารถเป็นครูพิเศษในการดูแลเด็กที่มีปัญหาเหล่านั้น

2) พัฒนาระบบการเรียนการสอนในทุกกระดับ มุ่งเน้นการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ เพื่อพัฒนาสมองของเด็กทั้งสองซีก และคำนึงถึงสมรรถภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการพัฒนาศักยภาพ

2. สนับสนุนระบบการศึกษานอกระบบ เน้นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน ให้ผู้ที่พ้นวัยเรียนแล้ว

สามารถกลับมาเรียนได้ ทั้งในระดับการศึกษา ประถมและมัธยมศึกษา และในระดับปริญญาตรี มีการประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชในการเปิดรับเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการเรียนต่อไป

สมัครเรียนได้ ด้านสาธารณสุขมีการอบรมและมอบประกาศนียบัตรให้สำหรับผู้ผ่านการฝึกอบรม และเมื่อโครงการพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการจัดการสุขภาวะโดยชุมชน ได้มีการนำแกนนำชาวบ้านไปศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนาสู่การเป็นครูชุมชนในอนาคตอันใกล้ในการให้ความรู้กับคณะ อบต. อื่นทั่วประเทศ ที่จะมาศึกษาการจัดการกระบวนการพัฒนาสุขภาวะของ อบต.ปากพูน

3. ส่งเสริมกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาการรอบด้าน (4 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา) เหมาะสมกับวัย และศักยภาพแต่ละคน มีสุขภาพแข็งแรง มีความสุข ร่าเริงแจ่มใส จึงมีนโยบายส่งเสริมให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กวัยเรียน ให้สามารถเลือกเรียนได้ตามความชอบความถนัด เช่น

โครงการเด็กวัยใสหัวใจชุมชน แนวคิดสำคัญคือ การเรียนโดยอาศัยธรรมชาติและบริบทของชุมชนโดยอาศัยการเรียนรู้ในชุมชน เป็นโรงเรียนตามอัธยาศัย เปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กทุกกลุ่มทุกเพศวัย ใช้หลักการนำผู้ปกครองเข้ามาอยู่ในโรงเรียน และนำเด็กออกนอกโรงเรียน ไม่ได้สอนในโรงเรียน แต่สอนในป่า สอนใต้ต้นไม้ สอนในโรงอาหาร สอนในแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในวัด ในมีสยิด เพื่อให้เด็กได้ซึมซับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนด้วย

อาสาสมัครสาธารณสุขน้อย อบต.ปากพูน มีนโยบายในการสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มเยาวชน เด็กสามารถช่วยอสม.พี่เลี้ยงทำงานในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ช่วยเหลือในการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนและเจ้าหน้าที่เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวข้องกับสุขภาพของคนในชุมชน
2. ขยายโอกาสในการสร้างเครือข่ายกลุ่มและร่วมกันทำความดีเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน
3. ร่วมมือกับกลุ่มประชาชนในหมู่บ้านในการดูแลผู้สูงอายุในหมู่บ้าน
4. ร่วมกับชุมชนดูแลสิ่งแวดล้อม และช่วยลดปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน และสืบสานประเพณีจากคนในชุมชน
5. ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากเพื่อนและอสม.พี่เลี้ยงของแต่ละกลุ่ม

ผลการทำงาน พบว่า อสม.น้อยมีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านของอสม.น้อยเหล่านั้นกับชุมชนดีขึ้น มีการขยายเครือข่ายระหว่างครอบครัวและผู้ปกครองเข้ามาสนใจงานของชุมชน ช่วยกันทำความดีเพื่อชุมชนมากขึ้น กระตุ้น

ให้เกิดจิตสำนึกที่รักษาสิ่งแวดล้อม ลดปัญหาเสพติดในชุมชน และเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน แนวโน้มคิดว่าอสม.น้อยน่าจะ เป็นผู้สำรวจข้อมูลสุขภาพพื้นฐานรายครอบครัวและบุคคล

ถ้ามองเงื่อนไขความสำเร็จของ อบท. ปากพูน จะพบว่า คือ การยอมรับฟังแนวคิดใหม่ในการนำมาพัฒนาพื้นที่โดยยึดประชาชนเป็นหลักนั่นเอง

“มหาสดัม” สร้างเยาวชน

ผศ.ดร.สายฝน เอกวางกูร

ผศ.ดร.นัยนา หนูนิล

กลุ่มเยาวชน “มหาสดัม” สำนักงานอยู่ที่ 214/3 หมู่1 ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกลุ่มเยาวชนจากวิทยาลัยในสังกัดสถาบันอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช 11 แห่ง คือ 1) วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช 2) วิทยาลัยเทคนิคทุ่งสง 3) วิทยาลัยเทคนิคลิขิต 4) วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราช 5) วิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช 6) วิทยาลัยการอาชีพพรหมคีรี 7) วิทยาลัยการอาชีพหัวไทร 8) วิทยาลัยสารพัดช่างนครศรีธรรมราช 9) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครศรีธรรมราช 10) วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช และ 11) วิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมการต่อเรือนครศรีธรรมราช

ทั้งหมดรวมตัวกันทำกิจกรรมเพศศึกษานอกห้องเรียนภายใต้โครงการเพศศึกษาเพื่อเยาวชน “ก้าวอย่างเข้าใจ” จัดโดยองค์การแพธ (PATH) เพื่อผลักดันให้เยาวชนเรียนรู้เพศศึกษาอย่างถูกต้องและรอบด้าน

มหาสดัม มาจากคำว่า มหาสดำ (สะกดต่างจากชื่อกลุ่มเล็กน้อย) เป็นพืชตระกูลเฟิร์นหายาก บนเทือกเขาหลวงในจังหวัดนครศรีธรรมราช ชื่อมหาสดัม เพื่อเปรียบเทียบกับเป็นกลุ่มที่มีคุณค่าต่อสังคม มีความสำคัญต่อ ระบบนิเวศน์ทางสังคม แม้จะเป็นกลุ่มเยาวชนเล็ก ๆ แต่มีฝันว่าจะเติบโตและยิ่งใหญ่ให้เหมือนกับสมณานามที่ว่าขุนผามหาสดัม

กำเนิด “มหาสดัม”

อนุวัฒน์ ปิ่นแก้ว ประธานกลุ่มเยาวชน มหาสดัม 3 สมัย เล่าว่าในปี 2547 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือกับองค์การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุขหรือองค์การ PATH ดำเนินโครงการ “ก้าวอย่างเข้าใจ” จัดการเรียนการสอนเรื่อง “เพศศึกษา” ในหลักสูตร ปวช. เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้แก่เยาวชน ติดตามหาแนวทางปัญญาให้แก่ผู้เรียนอาชีวศึกษาในระบบให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในตนเองและโลกภายนอก เรียนรู้ที่จะ

เข้าใจผู้อื่น เสริมสร้างสัมพันธภาพภายใต้เงื่อนไขของการเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีสุขภาวะทางเพศที่ดี สามารถใช้ชีวิตทางเพศอย่างรับผิดชอบ

วิทยาลัยอาชีวศึกษามองเห็นว่าองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการที่จะเอื้อให้การใช้หลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้นคือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรค่ายเยาวชน “รู้เท่าทันสื่อ” จึงถูกกำหนดขึ้นเป็นชุดกิจกรรมที่ผนวกอยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาสำหรับเยาวชนอาชีวศึกษาในระบบด้วย

วิทยาลัยอาชีวศึกษานครศรีธรรมราชได้จัดให้แกนนำเยาวชน (ซึ่งต่อมาเป็นรุ่นแรกของการบุกเบิกกลุ่มมหาสดัม) เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวและมีโอกาสเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกับกลุ่มเยาวชนพื้นที่อื่นอีกหลายครั้งจนมองเห็นความสำคัญและเกิดแรงบันดาลใจว่าต้องกลับมารวมกลุ่มกันทำอะไรสักอย่าง ในที่สุดเกิดการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย “Youth Media Gang” เมื่อมีแกนนำเพิ่มขึ้น จึงเข้ามาทำงานร่วมกันใช้ชื่อกลุ่มว่า “มหาสดัม” แกนนำเยาวชนที่ขับเคลื่อนกลุ่มมหาสดัมในปัจจุบันเป็นผลผลิตจากการจัดค่ายเยาวชน “รู้เท่าทันสื่อ” จำนวนทั้งหมด 5 ค่าย

หลักคิดการทำงาน

“มหาสดัม” ทำงานหลักเรื่องเอดส์และเพศศึกษา การจัดการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชนมหาสดัมมิใช่แค่สร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เรื่องเพศเท่านั้น หากแต่เป็นการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างถูกต้องและรอบด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางเพศของมนุษย์ (human sexual development) สัมพันธภาพ (interpersonal relation) ทักษะส่วนบุคคล (personal and communication skills)

พฤติกรรมทางเพศ (sexual behaviors) สุขภาพทางเพศ (sexual health) รวมทั้งสังคมและวัฒนธรรม (society and culture)

แนวทางการดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย 1) เสริมสร้างความสามารถของเยาวชนในการใช้ชีวิตทางสังคม 2) ส่งเสริมการ

เรียนเพศศึกษานอกห้องเรียน มุ่งเน้นให้เกิดศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ และตัดสินใจ 3) ส่งเสริมเยาวชนให้กล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์ 4) พัฒนาแกนนำเยาวชน บุคลากรในกลุ่มให้มีการฝึกประสบการณ์การทำงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และ 5) เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ทุกคนสามารถเลือกใช้ได้ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์กลุ่มที่มุ่งการทำงานโดยเยาวชนเพื่อเยาวชน ผู้ใหญ่มีส่วนร่วมตามแนวคิดที่ว่า “รุ่นเราเราเลือก เรารับผิดชอบ (our generation decision responsibility) เพื่อพัฒนาศักยภาพในตัวของเยาวชนให้ รู้เลือก รู้แก้ รู้เท่าทัน สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมได้ โดยเน้นการทำงานในพื้นที่ของตนเองเป็นหลัก”

ปลายทางฝัน

ผลักดันให้เยาวชนเกิดศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ตัดสินใจ เลือกมีสุขภาวะทางเพศบนพื้นฐานของข้อมูลรอบด้าน เท่าทันสถานการณ์ อิทธิพล การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ค่านิยม สื่อ และสภาพแวดล้อมที่คุกคาม และเติบโต เป็นพลังสร้างสรรค์พื้นที่ดี ๆ ให้กับสังคมอย่างสวยงาม

เป้าหมายเชิงปริมาณ 1) เพิ่มแกนนำเยาวชนกลุ่ม “มหาสดัม” 2) ขยายพื้นที่การทำงานเข้าสู่นักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) 3) เพิ่มองค์กรความร่วมมือการทำงานภายในพื้นที่ 4) ผนวกรงค์ประชาสัมพันธ์ และเสริมสร้างทัศนคติเรื่องเพศศึกษาและเอดส์ และ 5) เยาวชนมีกิจกรรมสร้างสรรค์และการใช้เวลาอย่างเป็นประโยชน์ระหว่างเรียน

เป้าหมายเชิงคุณภาพ 1) เสริมสร้างประสบการณ์การทำงานให้กับแกนนำกลุ่มเยาวชน “มหาสดัม” 2) เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียน (สพฐ.) กับนักศึกษา (อาชีว) 3) เพิ่มเติมความรู้ ทักษะ กระบวนการสื่อสาร การส่งต่อความรู้เรื่องเพศและเอดส์แก่ผู้สนใจ และ 4) สร้างเครือข่ายการทำงานให้ครอบคลุมและทั่วถึง

กระแสการเคลื่อนไหว

เริ่มต้นให้ความรู้ ทำความเข้าใจ ให้การปรึกษากับเพื่อนภายในวิทยาลัยผ่านการตั้งชมรมเพศศึกษาในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมเพศศึกษาสัญจรให้กับโรงเรียนสังกัด สพฐ. การถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศ/เอดส์ตามงานต่าง ๆ ในพื้นที่

รวมถึงการขยายเครือข่ายสร้างแกนนำส่งต่อความรู้เรื่องเอดส์/เพศให้กับเพื่อน ๆ ใน 11 วิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมการขับเคลื่อนตามธรรมชาติของกลุ่มเยาวชน มหาสดัม ประกอบด้วย

1. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อให้คณะผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียน-นักศึกษาภายในและระหว่างสถานศึกษารู้จักการทำงานของกลุ่มมหาสดัม

2. การประชุมประจำเดือนระหว่างสมาชิกในกลุ่มทั้ง 11 สถาบันใน อาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อพัฒนา ดำเนินงาน สะท้อน ติดตามความก้าวหน้า และสรุปผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3. อบรม Youth Master Trainer เพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถให้กับแกนนำเยาวชน สร้างแกนนำการทำงานภายในกลุ่ม กระจายการทำงานให้ครอบคลุมสมาชิกของกลุ่ม และเพิ่มทักษะการส่งต่อความรู้ให้กับแกนนำเยาวชน

4. จัดค่ายเยาวชนรู้เท่าทันสื่อจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเพิ่มแกนนำภายในกลุ่ม ฝึกทักษะการทำงานของแกนนำที่มีอยู่ และหาแกนนำในการทำงานรุ่นต่อไป

5. จัดกิจกรรมขยายผลในสถานศึกษา เพื่อให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา/เอดส์ ที่ถูกต้องและรอบด้านแก่เพื่อนในสถาบันการศึกษา พัฒนาแกนนำเยาวชนในการทำงานภายในวิทยาลัย ให้ทางเลือกแก่นักเรียน-นักศึกษาที่สนใจ และพัฒนาระบบการทำงานเป็นทีมภายในสถานศึกษา

6. จัดกิจกรรมเพศศึกษาสัญจร โรงเรียนสังกัด สพฐ. จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา/เอดส์ที่ถูกต้องและรอบด้านแก่เยาวชนในโรงเรียน สพฐ. จังหวัดนครศรีธรรมราช สร้างแกนนำเยาวชนในโรงเรียน สพฐ. พัฒนาการทำงานของแกนนำเยาวชนในเครือข่าย และเปิดโอกาสการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา และเอดส์นอกห้องเรียน

ภาคีขับเคลื่อน

ภาคีหลักของการขับเคลื่อน คือความร่วมมือจากวิทยาลัย โดยมีพี่เลี้ยงจากองค์การ PATH ในการผลักดันช่วงแรกและถอยบทบาทเป็นพี่เลี้ยงให้ในช่วงหลัง

ทั้งการฝึกอบรม ส่งดูงาน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คอยโยนโจทย์ใหม่ๆ มาท้าทาย สนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการ ทำค่าย ต่อมาเราก็มีผู้ให้ความสนใจเพิ่มขึ้น ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สื่อวิทยุชุมชน โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และเครือข่าย 11 สถาบัน

“มหาสดัม” กำลังขยายการทำงานให้เข้าถึงเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ มากขึ้น โดยเชื่อมงานกับกลุ่มพลอย หนึ่งในกลุ่มเครือข่ายเยาวชนด้านเอดส์ ประเทศไทย (Youth Net) รวมทั้งโครงการที่สานต่อจากค่ายเยาวชนนักกิจกรรมเอดส์และเพศศึกษา (Youth Activists) กิจกรรมที่จัดจะคล้ายกับกิจกรรมเพศศึกษาล้ำยุวที่เคยจัดกิจกรรมกับ สพฐ. แต่เปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายเป็นอาชีวศึกษา เข้าไปอบรมให้กับกลุ่มเยาวชนสมิหลา ซึ่งเป็นเยาวชนจาก 9 วิทยาลัยในจังหวัดสงขลา เป็นโครงการขององค์การแพธ (PATH) ในปี 2550-2551 สำหรับกลุ่มเยาวชนที่เกิดขึ้นปัจจุบัน คือ กลุ่มเยาวชนมหาสดัม กลุ่มเยาวชนสมิหลา กลุ่มเยาวชนจังหวัดชลบุรี จังหวัดอุดรธานี กลุ่มถึงใต้ ทุกกลุ่มได้มีโอกาสร่วมพูดคุยตั้งเครือข่ายขึ้น ประกอบด้วย 6 กลุ่ม และยังมีกลุ่มสภาเด็กและเยาวชนที่กำลังนำเสนออยู่ รวมทั้งมีกลุ่มส่งเสริมความเป็นผู้นำของจังหวัดนครศรีธรรมราชรุ่น 2

“มหาสดัม” ผลิ ดอกใบ

ที่ผ่านมา กลุ่มมหาสดัมได้ผลิตกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช อาทิ สื่อวิทยุทุกวันเสาร์-อาทิตย์ จัดอบรมนักเรียน-นักศึกษา เรื่องเพศและเอดส์ การพัฒนาทักษะการผลิตสื่อวิทยุของกลุ่มเยาวชนสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช 11 สถานศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ จัดสร้าง Hi 5 ของวิทยาลัยเพื่อเป็นสื่อชักจูงให้วัยรุ่นยุค IT ได้เรียนรู้และเข้าใจเรื่องเพศศึกษารอบด้าน จัดแสดงสื่อต่าง ๆ เรื่องเพศศึกษาและเอดส์ในวันวิชาการ จัดตั้งชมรมเพศศึกษาภายในสถานศึกษา ยุวทูตเอดส์เพื่อให้ความรู้แก่น้อง ๆ เรื่องโรค

เอดส์โดยเทศบาลนครศรีธรรมราช งานวันวิทยุ โทรทัศน์เพื่อเด็กของกรมประชาสัมพันธ์ ในปี 2549 ผลจากการจัดค่ายพัฒนาทักษะของเยาวชนมหาสดัมรุ่นที่ 3 ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนโครงสร้างของกลุ่ม มีรูปแบบการบริหารจัดการขยายผล เกิดชมรมดีใจขึ้นมา

ปัจจุบันกลุ่ม “มหาสดัม” มีเยาวชนที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างถูกต้องและรอบด้านในสังกัดอาชีวศึกษานครศรีธรรมราชรวมกว่า 92 คน โดยผ่านกิจกรรมค่ายเยาวชนรู้เท่าทันสื่อจังหวัดนครศรีธรรมราช และเยาวชนในสังกัด สพฐ. อีกกว่า 64 คน ผ่านโครงการเพศศึกษาสัญจร ซึ่งเป็นโครงการที่กลุ่มมหาสดัมได้จัดขึ้น

รายงานของสมาชิกกลุ่มเยาวชนมหาสดัมเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานพบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงสำหรับคนเข้าร่วมกิจกรรม กล่าวคือ สมาชิกผู้ร่วมกิจกรรมรายงานว่าทัศนคติของตนเองต่อการเรียนรู้เรื่องเอดส์และเพศศึกษา ตลอดจนการนำไปถ่ายทอดข้อมูลต่าง ๆ ทำให้มุมมองของตนเองเปลี่ยนไป เข้าใจ และยอมรับผู้ติดเชื้อได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันด้านการเรียนก็มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งได้ทำงานและเรียนควบคู่ไปด้วยนั้นทำให้ตนเองมีการพัฒนาที่สมบูรณ์มากขึ้น มีเพื่อนไว้วางใจมากขึ้น กล้าพูดคุย กล้าเข้ามาปรึกษามากขึ้นเป็นช่องทางที่ช่วยให้เพื่อนช่วยเหลือเพื่อนเยาวชนมากยิ่งขึ้น

อุปสรรคที่ท้าทาย

เยาวชนกลุ่มมหาสดัมได้รับการยอมรับในเรื่องศักยภาพการทำงานอย่างกว้างขวางทั้งจากระดับจังหวัดและส่วนกลาง อาทิ

ได้รับเชิญจากหน่วยงานสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นวิทยากรอบรมเพื่อนเยาวชนในท้องถิ่น และ/หรือข้ามท้องถิ่น นอกจากนี้ผลการ

ดำเนินงานของกลุ่มที่ผ่านมาทำให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้รับงบประมาณจากกองทุนโลก (Global Fund) ผ่านทางสำนักโรคเอดส์ วัณโรค และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข สนับสนุนการจัดค่ายเยาวชน “รู้เท่าทันสื่อ” อย่างต่อเนื่อง แม้ผลงานที่เกิดขึ้นมีความกระฉ่างชัดและได้รับการยอมรับอย่างมาก แต่โจทย์ที่ท้าทายกลุ่มตลอดเวลาคือทำอย่างไรถึงจะทลายอุปสรรคที่ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องเนื่องจากการลดจำนวนของทีมงานจากการสำเร็จการศึกษาหรือการขาดหายของสมาชิกกลุ่มที่พบอยู่เสมอ

บทเรียนสู่ความสำเร็จ

- การได้รับโอกาสสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาที่ต่อเนื่องจากผู้ใหญ่ใจดีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีความเข้าใจ เคียงข้าง ให้คำแนะนำ ไว้วางใจ
- ทักษะคิดเชิงบวก การให้การปรึกษา ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเยาวชนและการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้านของผู้บริหารและครูผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้เชิงบวกของเยาวชน

ก้าวข้างหน้าของ มหาสดัม

หลังจาก “มหาสดัม” หยั่งรากลึกการทำงานของกลุ่มไว้ในพื้นที่หลายจุด ก้าวข้างหน้า กลุ่มวาดฝันต่อว่าจะขยายผลแทรกซึมต่อเนื่องครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยนำประสบการณ์ดี ๆ ไปร่วมเรียนรู้ขยายผลกับเครือข่ายเยาวชนในสถาบันการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งเข้าร่วมเป็นภาคีของกลุ่มเครือข่ายองค์กรที่ผลักดันเรื่องเพศศึกษา และวาดหวังขยายผลต่อเนื่องไปสู่จังหวัดอื่นของภาคใต้และภาคอื่น ๆ เพิ่มเติมจากที่ผ่านมา

ชมรมหน้าเทพศิลป์...หน่วยบ่มเพาะเยาวชน สืบสานวัฒนธรรมภาคใต้

ผศ.ดร.นัยนา หนูนิล
ผศ.ดร.สายฝน เอกวางกูร

ชมรมหน้าเทพศิลป์ ตั้งอยู่ที่บ้านไสซาน ตำบลช้างซ้าย อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ใจดีอย่าง นายเทพสิน ผ่องแก้ว เจ้าของฉายา “หนังตะลุง 3 ภาษามหาบัณฑิต” หรือครูไก่ของเด็กๆ ที่ทุ่มเทแรงกายแรงใจ อนุรักษ์ศิลปะของหนังตะลุง ตามความสนใจ ใครอยากเล่นหนังตะลุง มาฝึกเป็นนายหนัง ใครเล่นดนตรีได้ก็เป็นลูกคู่ กระทั่งแค่มาดูมาชม จนเป็นที่มาของโครงการ “น้องหัดปี่ พี่หัดหนัง”

“.....I Say Sawaddee Lady and Gentlemen I show my hand and say sawaddee.

สิบนิ้วประนมบังคมวันทา ชายหญิงทั่วไป กล่าวคำว่าสวัสดี

This is Thaisong not long I sing when I singing you're seeing to me

เป็นเพลงพื้นบ้าน ขอขานขอข้อม พรศพวกเพื่อนพ้อง ฟังฉันท้องน้องที่...

บทหนังตะลุงอันซับซ้อนเป็นภาษาต่างประเทศของนายหนังเทพสิน รับกับเสียงของลูกคู่ที่ร้องสร้อยพร้อมจังหวะของตะโพน ฉิ่ง ฉาบ ดึงดูดให้เด็กจำนวนหนึ่งมาฝึกฝนการแสดงหนังตะลุงกับเขา

นายเทพสิน ผ่องแก้ว เริ่มฝึกเป็นนายหนังตั้งแต่ 5 ขวบ เนื่องจากหนังตะลุงเป็นวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านไสขาม ครั้นโตขึ้นเขาทำตงนี้ด้วยใจรัก ฝึกฝนด้วยตนเอง ขอเรียนรู้และฝึกฝนกับนายหนังชื่อดังในพื้นที่ อาทิ นายหนังประสิทธิ์ประดับศิลป์, นายหนังฐากร ลิทธิสุราษฎร์, นายหนังศิริพัฒน์ เกื้อสกุล และทุกขณะที่เขามีโอกาส ด้วยการขอเข้าไปเป็นลูกคู่ จนกระทั่งสามารถฝึกร้องกลอนสดได้ด้วยตัวเอง การยกระดับและพัฒนาตนเองเขาเน้นหนักเรื่องการสร้างผู้ชม

“หนังตะลุงนั้นจะแสดงได้อย่างไรถ้าไม่มีผู้ชม ก็ไร้ค่า” เขากล่าว จึงประยุกต์วิชาการตลาดจากอาชีพหลักของเขามาช่วยการแสดง ปรากฏว่าเป็นที่ชื่นชอบ

นายเทพสิน ผ่องแก้ว สำเร็จการศึกษาทางด้านการโรงแรมท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และนิเทศศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปริญญาโทด้านการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัจจุบันเป็นเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

เขาประยุกต์การแสดงหนังตะลุงเป็น 3 ภาษา คือ ภาษาไทยภาคใต้ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่น, ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ, ภาษาจีน และ ภาษามลายู โดยรักษารูปแบบแนวทางวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้

เขายังหันมาสนับสนุนเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์แต่มีใจรักในศิลปะพื้นบ้าน เข้าเรียนที่โรงเรียนหนังตะลุง ที่เขาตั้งขึ้นในพื้นที่กว่า 8 ไร่ มรดกตกทอดของเขาใน อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วงวันหยุดหรือหลังเลิกเรียนเพื่อให้ความรู้กับเยาวชนจะไม่คิดมูลค่า จากโครงการดังกล่าวปัจจุบันนายหนังเทพสินดูแลชายหญิงอายุระหว่าง 10-20 ปี รวม 30 คน และศิลปินอาวุโส 40 คน

การทุ่มเทให้ความรู้ กับเยาวชน เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงของท้องถิ่น ทั้งหนังตะลุง และโนราห์ ทำให้ได้รับรางวัลจากกระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะตัวแทนของทางจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่สร้างผลงานในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งได้มีโอกาสถวายการแสดงหนังตะลุง หน้าพระพักตร์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ และทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนฯ รวมทั้งได้แสดงออกอากาศทางสื่อต่างๆ มากมาย จนได้รับรางวัลผู้ใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อการประชาสัมพันธ์ดีเด่น

กระบวนการพัฒนาชมรมหน้าเทพศิลป์

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาชมรมหน้าเทพศิลป์ นับว่ามาจากความรักในงานศิลปะหนังตะลุงตั้งแต่วัยเด็กของนายหนังเทพสิน ประกอบกับแนวความคิดที่อยากเห็น หนังตะลุงได้รับเผยแพร่แก่ชาวต่างชาติ จนปี พ.ศ. 2536 เมื่อมีโอกาสจึงได้เริ่มมีการ

แปลบทหนังตะลุงเป็นภาษาอังกฤษขึ้น

ความฝันของนายหนังเทพสิน ต้องการให้ตัวหนังตะลุง พูดได้ทั้ง 3 ภาษา เพื่อสื่อให้ทุกๆ ชาติมีโอกาสรับรู้ถึงอรรถรสและความหมายของการชม “หนังตะลุง”

เป็นแนวคิดจากการที่เขาเป็นมัคคุเทศน์ จึงลงมือแต่งบทกลอนเป็นภาษาอังกฤษสำหรับการแสดงหนังตะลุงและมโนราห์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

เมื่อปี 2541 เขาได้ จัดทำชุดหนังตะลุงสาธิต ใช้ในการแสดงเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้แก่นักท่องเที่ยว ใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยใช้งบประมาณส่วนตัวทั้งหมด

“...หนังตะลุงภาษามีข้อจำกัด ที่ต้องการทำให้กว้างออกไป ได้แนวคิดจากการเป็นมัคคุเทศน์ ตอนนั้นได้พาชาวต่างชาติไปชม ศิลปินแห่งชาติ สุชาติ ทรัพย์สิน เขาไม่เข้าใจ เมื่ออธิบาย...และเซ็ดให้ดู...ร้องให้ฟัง เป็นภาษาอังกฤษ เขาก็สนใจ”

ขณะนี้รูปหนังตะลุงของเขาพูดภาษาอังกฤษ แต่ในอนาคตข้างหน้าเขาเชื่อว่าจะต้องมีภาษาอื่นๆ ตามมา เพื่อให้ตัวหนังมีความเป็นสากล ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยให้มีสิ่งแปลกใหม่

นายหนังเทพสินไม่ได้คิดว่าการแสดงหนังตะลุง 3 ภาษาจะเป็นการทำลายวัฒนธรรมพื้นบ้าน แต่หวังว่าจะเป็นส่วนช่วยให้การท่องเที่ยว

ชมรมหน้าเทพศิลป์

ปี 2546 นายเทพสิน ผ่องแก้วได้มีการจัดแสดงหนังตะลุงชุดใหญ่ขึ้น ในงานพิธีชักพระทอดผ้าป่าและแข่งขันเรือยาว จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลังจากนั้น

เขาก็กลายเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัด ต่อมาในปี 2547 ได้จัดตั้งชมรมขึ้นและดำเนินโครงการ “น้องหัดปี พี่หัดหนัง” ให้แก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ

การฝึกสอนดำเนินการโดยครูสนิทหนู สุข ปราชญ์ท้องถิ่น เชี่ยวชาญในการเล่นหนังตะลุงและดนตรีพื้นบ้านโดยเฉพาะปี (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ได้รับ

การสนับสนุนอย่างเป็นทางการจาก นายปราโมทย์ ทรัพย์เย็น ผู้อำนวยการ ทพท.ภาคใต้เขต 5 จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์เพิ่มเติม รวมถึงจอหนังขนาดเล็กแบบถอดประกอบได้ ซึ่งพร้อมที่จะแสดงได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่

นายหนังเทพสินทำหน้าที่เป็นอาจารย์พิเศษ โดยนำผลงานด้านศิลปะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หนังตะลุง มโนราห์ ดนตรี กลองยาว ในเวทีสาธารณะ และสื่อต่าง ๆ ทั้งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ จนได้รับรางวัล “ผู้นำสื่อพื้นบ้านมาประกอบสื่อการประชาสัมพันธ์ดีเด่น” จากชมรมนักข่าวจังหวัดสุราษฎร์ธานี และอีก 3 ปีต่อมา ได้รับรางวัลอีกครั้งในฐานะสื่อ “ผู้อุทิศตนและให้การสนับสนุนผลิตรายการวิทยุชุมชน” จาก สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) สุราษฎร์ธานีวัฒนธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กิจกรรมการดำเนินที่เป็นรูปธรรม

1. ระดมทุนทางสังคมที่มีอยู่มาใช้ให้เต็มศักยภาพ จากเดิมที่เคยสอนเด็กเกี่ยวกับดนตรีและการเล่นหนังตะลุงมีแนวคิดที่จะขยายศิลปะพื้นบ้านในสาขาอื่นๆของท้องถิ่นจึงได้มีการรวบรวมศิลปินพื้นบ้านในทุกสาขาที่มีอยู่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีเข้ามาร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ได้แก่ หนังตะลุง มโนราห์ กลองยาว ดนตรีไทย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านแก่เด็กและเยาวชน

2. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน โดยการประสานงานกับทางโรงเรียนที่สนใจ เช่น โรงเรียนบ้านไสงามให้บรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิชาเรียนในโรงเรียน และนายหนังเทพสินเองก็ไปเป็นอาจารย์พิเศษในวิชาวัฒนธรรมไทยสุนทรียศาสตร์และศิลปะวิจัยตามสถานบันการศึกษาต่างๆ และได้ร่วมกับอาจารย์ศรีพัฒน์ เกื้อกุล จัดทำ “พิธีครอบครู” ให้แก่เด็กที่มาเรียนขึ้น เพื่อให้ถูกต้องตามธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมา และจัดสร้างวัสดุ อุปกรณ์ โรงหนังตะลุงเครื่องขยายเสียงสำหรับการจัดแสดงเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านโดยใช้งบประมาณส่วนตัว

3. จัดตั้งกลุ่มเรียนรู้ ตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา ได้เริ่มขยายผลมีการจัดตั้งกลุ่มเรียนรู้ขึ้นตามความสนใจของเด็ก ได้แก่ มโนราห์ ดนตรีไทยและกลองยาว และมีการ ฝึกสอนหนังตะลุงให้ฟรีสำหรับเยาวชนที่สนใจทั้งในและนอกพื้นที่ มีเยาวชนรับผิดชอบประมาณ 50 คน เป็นเด็กด้อยโอกาส อุปการะให้เรียนหนังสือ

พร้อมทั้งให้ที่พักอาศัย เยาวชนเหล่านี้ถูกส่งมาจากพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว “โฮมสเตย์” อาทิ อำเภอพนม เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจาก จังหวัดพัทลุง กิจกรรมการฝึกสอนเริ่มจากการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสนทนาแบบง่ายๆ ที่สามารถสื่อสารให้คนต่างชาติเข้าใจ เรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง พร้อมทั้งจะแนะนำแหล่งท่องเที่ยวด้วยการสอดแทรกความสนุกสนานของบทเพลงหนึ่งตะลุง

4. สร้างโอกาสการเรียนรู้ทักษะชีวิต...จิตนิยม เด็กที่มาอยู่กับชมรมหน้าเทศบาล นายหนึ่งเทพสินมีเป้าหมายให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ชีวิตไปด้วย ในบริเวณบ้าน 8 ไร่ และที่ดินจากคุณสุระเดชอนุญาตให้ใช้ที่ดินเพิ่มอีก 13 ไร่ นอกจากนี้จะเป็นโรงเรียนสอนศิลปะแล้ว ยังเป็น “โรงเรียนชีวิตเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยยึดหลังเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสอนทักษะชีวิตต่างๆให้เป็นที่คุ้นชินตั้งแต่เด็ก ในอนาคต ได้แก่ การเกษตร การเลี้ยงผึ้งในไร่ การทำสวน ปลูกข้าวโพด ปลูกข้าว ปลูกยาง เพาะต้นกล้าโดยทำเป็นเรือนเพาะชำ ตามความชอบและถนัดของเด็กแต่ละคน รวมทั้งสอนการทำถ่าน เพื่อให้เป็น... “เด็กเอถ่าน”

เด็กทุกคนที่เข้ามาทำงานจะมีรายได้ประมาณ 300-500 บาท/คน แต่ละคนมีกติกาว่าเงินที่ได้เด็กจะต้องแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ออมชุก (ชุกก็ถึงขีดเต็ม...เพื่อการใช้จ่ายส่วนตัวตามต้องการ) และ ออมสิน (ฝากธนาคาร) โดยมีแนวคิดที่เด็กควรจะได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และให้รู้จักคุณค่าของเงิน

5. ขยายเครือข่ายเยาวชนหน้าเทศบาล นอกเหนือจากการ เล่น หนึ่งตะลุง 3 ภาษา เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแล้ว “นายหนึ่งเทพสิน” วางอนาคตไว้ว่าจะต้องมีหนึ่งตะลุงในลักษณะรูปแบบของเขาไปอีกหลายๆ คณะ โดยเฉพาะตามแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ วันนี้เขาจึงมีเครือข่ายเยาวชนสานต่อร่วม 15 คน ที่คอยทำหน้าที่เป็นลูกคู่สมัครเล่น ยามที่เขาออกไปแสดงตามสถานที่ ต่างๆ

พ.ศ. 2551 ที่ผ่านมา นายหนึ่งเทพสินได้รับเกียรติ เป็น “ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อกระทรวงวัฒนธรรม” ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และได้รับรางวัลในฐานะ “1 ใน 76 คนดี” จากโครงการ คนดี นำทาง แทนคุณแผ่นดิน กระทรวงวัฒนธรรม

ความสำเร็จของหน่วยบ่มเพาะเยาวชน...หน้าเทศบาล

1. เกิดเครือข่ายเยาวชนสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวใต้ เกิดนายหนึ่งตะลุงคนรุ่นใหม่ ปัจจุบันมีเครือข่ายเยาวชนสานต่อร่วม 15 คน ที่คอยทำหน้าที่เป็นลูกคู่สมัครเล่น และเป็นนายหนึ่งแสดงตามสถานที่ต่างๆ รวมทั้ง มโนราห์ กลองยาว และดนตรีไทย

2. สร้างทุนชีวิตแก่เยาวชนคนใต้ เด็กได้รับโอกาสทางสังคม เป็นการสร้างทุนชีวิตแก่เด็ก โดยรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยการสืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทำให้มีอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว การแสดงบนเวทีในแต่ละครั้งเด็กจะได้รับค่าตอบแทนซึ่งเป็นสินน้ำใจจากผู้ชม รายได้เหล่านี้มีการ แบ่งสรรปันส่วนให้กับผู้แสดงทุกคน ส่วนที่เหลือได้จัดเป็น “กองทุนให้กับศิลปินที่ไม่มีงาน” สิ่งที่ยาวชนของชมรมหน้าเทพศิลป์ได้รับ มีมากกว่า “เงินทอง ซึ่งเป็นแค่ทุนนิยม” แต่เป็น “การปลูกฝังจิตนิยมแก่เด็กและเยาวชน..ให้เห็นคุณค่าทางศิลปะ” คุณค่าทางจิตใจ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ประกอบด้วย 2 ปัจจัยหลัก คือ

1. ปัจจัยภายในของนายหนังเทพสิน ประกอบด้วย ความรักและความภาคภูมิใจในศิลปะหนังตะลุงที่ต้องการเผยแพร่ศิลปะสาขาให้แก่มนุษยชาติได้รับรู้เป็นที่มาของการจัดตั้งชมรมหน้าเทพศิลป์เพื่อต้องการปลูกฝังให้เด็กได้เกิดความรักและสามารถสานต่อและสืบทอดวัฒนธรรม นายหนังเทพสินมีความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง ที่จะดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยมิได้หวังผลตอบแทน และที่สำคัญมีความเข้าใจธรรมชาติของเด็ก รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถชักชวนให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วม

2. ปัจจัยภายนอก ที่สำคัญคือตัวของเด็ก ที่ต้องมีใจรักและมีความมุ่งมั่นที่จะฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง หน้าเทพศิลป์ยังตั้งขึ้นได้จากแรงใจและการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคุณพ่อ คุณแม่ ญาติ ๆ และอาจารย์ผู้สอนได้แก่ พระฐากร ปริสุทโธ (อดีตหนัง ฐากรศิลป์ สิทธิสุราษฎร์), หนังประสิทธิ์ ประดิษฐ์ศิลป์, หนังศรีพัฒน์ เกื้อสกุล, หนังประเสริฐ อัครวิณ และผู้อำนวยการสำนักงาน ททท. ภาคใต้ เขต 5 (นายปราโมทย์ ทรัพย์เย็น) และคุณจรรยา อินทร์จันทร์ ลือมวลชน เป็นต้น

แรงบันดาลใจ... สู่วุฒิกรรมสุภาพ:

ต่อไปนี้เป็นส่วนหนึ่งจากงานเขียนเรื่องแรงบันดาลใจ... สู่วุฒิกรรมสุภาพของ วรภาคย์ โมตรีพันธ์ อายุ 26 ปี ผู้ทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนร่วมกับศูนย์ฟ้าใส เป็นเวลากว่า 10 ปี ปัจจุบันเป็นนักวิชาการอุดมศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และลาศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขานิเทศการศึกษและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ความสุข” คืออะไร?

วันหนึ่งนักศึกษาเข้ามาขอคำปรึกษาเรื่อง “อกหัก” ผมสนิทกับเขาทุกครั้งที่เราเจอกัน เขาจะเป็นคนร่าเริง สามารถสร้างเสียงหัวเราะให้เพื่อนๆ และผมได้เสมอต่างจากวันนี้ เขา ตามวมเหมือนคนอดหลับอดนอนและน้ำเสียงที่เคยสดใสก็หายไป

เราคุยกันอยู่นานพอสมควร ส่วนใหญ่ผมจะเป็นผู้ฟัง แล้วตั้งคำถาม บางคำถามก็ไม่ได้รับคำตอบ ได้แต่คอยสังเกตสีหน้าและท่าทาง

ผมถามเขาว่า “เคยอกหักเหมือนครั้งนี้ไหม”

เขาตอบว่า “เคยครับ”

ผมจึงถามต่อว่า “นานหรือยัง”

เขาจึงเริ่มเล่าเหตุการณ์ที่ผ่านมา

“ตอนมาเรียนที่นี่ใหม่ๆ ครับ ผมต้องเลิกกับแฟนคนก่อน

เพราะเราห่างกัน สอบติดคนละมหาวิทยาลัย ตอนนั้นผมเสียใจเหมือนกัน โลกทั้งโลกเปลี่ยนเป็นสีดำ แต่ก็ยังดีที่เสียใจไม่นานเพราะอยู่คนละที่ จนกระทั่งมาเจอคนนี้ โลกก็กลับมาเป็นสีชมพูอีกครั้ง อยู่ด้วยกัน อ่านหนังสือด้วยกัน ทานข้าวด้วยกัน ไปไหนมาไหนด้วยกัน มี

ความสุขมากครับ แต่ตอนนี้โลกของผมกลับเปลี่ยนเป็นสีดำอีกครั้ง”

ผมสังเกตเห็นเสียงและสีหน้าของเขา เปรียบเทียบกับ “นักศึกษาออกนอกหัก” คนนี้ ก็รู้เลยว่า โลกสีดำกับโลกสีชมพูของเขา ช่างต่างกันเหลือเกิน

ผมเชื่อว่าวัยรุ่นหลายคนเคยตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ แม้แต่ผมเองเมื่อตอนวัยรุ่น โลกสีดำ โลกสีชมพู โลกสีดำ โลกสีชมพู หมุนเวียนเป็นวัฏจักรในโลกแห่งความรัก

เช่นเดียวกับ “นักศึกษาหลังออกหัก” คนนี้ ที่ผมและเขาคุยกันเป็นวัฏจักรซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนวันหนึ่งเขาเอ่ยกับผมว่า

“จริงๆ แล้วผมก็อยู่ได้โดยไม่ต้องดิ้นรนหาแฟนมีเพื่อนๆ และความรักจากคนรอบข้างก็มีความสุขดีนะครับ”

ผมยิ้ม พยักหน้า ชื่นใจกับประโยคนี้ของเขา และคิดกับตัวเองว่า

ทำไมช่วงเวลาที่ไม่มีแฟน ถึงคิดเสมอว่ายืนอยู่บนโลกสีชมพู?

ทำไมช่วงเวลาที่ไม่มีแฟน กลับคิดว่ายืนอยู่บนโลกสีดำ?

ทำไมไม่คิดว่า ช่วงเวลาที่ไม่มีแฟน ก็สามารถยืนอยู่บนโลกสีชมพูได้เช่นกัน ใครคือผู้กำหนดสีของโลก “ดำหรือชมพู” ถ้าไม่ใช่ “คิดไปเอง” เพราะผมก็เคยคิดไปเองเช่นกัน

หากช่วงเวลาที่ไม่มีแฟน เราเปลี่ยนกำลังยืนจากสีดำเป็นสีชมพู วัยรุ่นก็คง

การกำหนดสีของโลกที่ ไม่ต้อง “ดิ้นรนหาโลกสีชมพู” เช่นเดียวกับการ “ดิ้นรนหาแฟนในวัยเรียน”

จริงแล้ว ผมคิดว่า ช่วงเวลาที่ไม่มีแฟน (ของวัยรุ่น) น่าจะยืนอยู่บนโลกสีดำด้วยซ้ำ เพราะหากมองจากนอกโลกสีชมพู (ของวัยรุ่น) จะเห็นพฤติกรรมบางอย่างที่ควรทบทวนว่า “มีแฟนในวัยเรียน สร้างสุขและสร้างโลกสีชมพูจริงหรือ”

ลองให้คะแนน ความรักที่เรียกว่า “แฟน” ในวัยเรียน

หาก ไม่เคย ปรากฏสถานการณ์เหล่านี้ ให้ 1 คะแนน

หาก เคย ปรากฏสถานการณ์เหล่านี้ ให้ 0 คะแนน

1. ต้องจ่ายค่าโทรศัพท์เพิ่มขึ้น (โดยเฉพาะตอนรู้จักกันใหม่ๆ)

2. ทำให้นอนดึก
  3. ลืมทำการบ้านหรือไม่ได้ทำการบ้านด้วยตนเอง
  4. โดดเรียนในบางคาบที่โรงเรียนหรือโดดเรียนพิเศษ
  5. ทะเลาะ ทะหวาดหรือพูดจาไม่สุภาพกับพ่อแม่
  6. ใช้เงินพ่อแม่มาซื้อของขวัญชิ้นโต
  7. ความสำคัญของพ่อแม่ลดลงชั่วขณะหนึ่ง
  8. เกรดตก
  9. อียากรได้รถ
  10. กลับบ้านดึกหรือค้างที่อื่น
  11. หงุดหงิด “ทำไมไม่โทรมา? ทำไมไม่รับสาย?”
  12. กังวล กลัว “จะนอกใจหรือเปล่า?”
  13. มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน
  14. ต้องพูดโกหกเพื่อโลกสีชมพู
  15. สร้างโลกสีชมพูในที่สาธารณะ
  16. โลกสีชมพูจำกัดกรอบความคิดด้วยคำว่า “สำหรับเธออะไรก็ได้?”
  17. สร้างโลกสีชมพูในคลิป ภาพถ่าย ผ่านมือถือ กล้องถ่ายรูปหรือวิดีโอ
  18. ชกต่อยกับคนอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งโลกสีชมพู
  19. เกิดเด็กน้อยที่น่าสงสารเพราะการร่วมสร้างโลกสีชมพู
  20. ทะเลาะกับคนบนโลกสีชมพู (แม้โลกใบนี้จะมีเพียงสองเราก็ตตาม)
- แม้ว่าได้ 20 คะแนนเต็ม ก็ยังถือว่าโลกสีชมพูค่อนข้างสร้างความสุขที่แท้จริง เพราะพฤติกรรมทั้ง 20 ข้อ เป็นเพียงตัวอย่างที่ไม่น่าเป็นตัวอย่าง ไม่ว่าจะได้กี่คะแนนก็ตาม คำถามสำคัญคือ
- “ความรักจากแฟนในวัยเรียน” สร้างสุขจริงหรือ?
 ลองให้คะแนน “ความรักจากเพื่อน”
 ลองให้คะแนน “ความรักจากครู-อาจารย์”
 ลองให้คะแนน “ความรักจากพ่อแม่”
 ลองให้คะแนน “ความรักจากตัวเอง”
- คะแนนความรัก “อาจจะ” ตรงข้ามกับปริมาณความสุข ผมใช้คำว่า “อาจจะ” เท่านั้น
- ความสุขที่เราคิด “คือความสุขที่แท้จริง” หรือ?

ความสุขที่เราต้องการ “คือความสุขที่แท้จริง” หรือ?
ความสุขที่เรารู้สึกอยู่ขณะนี้ “คือความสุขที่แท้จริง” หรือ?
ความสุขที่ได้จากคนอื่น “คือความสุขที่แท้จริง” หรือ? เรา “อาจจะ” ต้อง
สร้างความสุขให้ตัวเอง...ผมถามตัวเองเสมอว่า “ความสุข” คืออะไร? กับเด็ก
และเยาวชนกลุ่มหนึ่ง ได้รับคำตอบว่า

“ความสุข คือ การได้ทำอะไรเต็มที่และสุดๆ ในชีวิต ตั้งใจ เต็มใจ ไม่ถูก
บังคับ อารมณ์ดี หัวเราะ รอยยิ้ม สุขใจเมื่อได้รับ รู้จักการให้ อิสระ อยู่กับคนที่
เรารัก อยู่กับพ่อแม่และครอบครัว ได้ทำในสิ่งที่ต้องการ ทำแล้วสบายใจ คนรอบ
ข้างมีมิตรภาพต่อกัน การได้ผ่อนคลาย ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน”

“ความทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ เครียดเพราะอกหัก เครียด
จากการเรียน ถูกบังคับ ด้วยข้อห้าม กฎ ระเบียบ การบังคับให้ตัดผมสั้น ต้องทำ
ในสิ่งที่ไม่อยากทำ การถูกเลือกปฏิบัติ อารมณ์ไม่ดี ไม่เป็นตัวของตัวเอง ทำไม่สำเร็จ
ไม่เข้าใจกันระหว่างเพื่อนหรือครอบครัว ทำให้ตัวเองและผู้อื่นเดือดร้อน ความเก็บกด
ไม่ได้ระบาย ไม่มีใครรับฟังปัญหา”

ผมถามต่อไปว่า “การได้ทำอะไรเต็มที่และสุดๆ ในชีวิตคืออะไร” คำตอบ
กลุ่มแรกตอบเกี่ยวกับ ตั้งใจเรียนเต็มที่ สอบได้ที่ 1 สอบเข้าเรียนต่อได้ ชนะการ
ประกวด อีกกลุ่มตอบว่า การได้บ้าสุดๆ กรีดต่างๆ ตะโกนต่างๆ ทำอะไรที่หลุดโลก
“นิยามความสุข” ของเด็กมีขอบเขตกว้างและอยู่คนละชั่วเหลือเกิน

ความจริงแล้วความสุขของเด็กคืออะไร?

เด็กเรียนเก่ง ไม่มีเพื่อน ไม่สนใจสังคมรอบข้าง มีความสุขจริงหรือ?

ผู้ใหญ่ที่ตั้งความหวังในตัวเด็กสูง เมื่อเด็กทำได้ ผู้ใหญ่หรือเด็กมีความสุข
มากกว่ากัน?

ทำไมยังมีข่าวนักศึกษาฆ่าตัวตาย?

เวลาขับรถซึ่ง มีความสุขจริงหรือ?

ตบตี ชกต่อยกัน เพื่ออะไรหรือเพื่อแย่งชิงความสุข?

ทำไมเด็กคิดว่า “กฎ ระเบียบ” สร้างความทุกข์ และให้ความหมายแค่ “การ
บังคับ” เป็นไปได้หรือไม่ที่จะสอนเด็กให้เรียนรู้ความหมายกว้างกว่านั้น เช่นหมายถึง
“เครื่องมือที่ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข” ดังนั้นหากทุกคนรักษากฎ
ระเบียบ จะไม่มีการก้าวท้าวสิทธิและทำลายความสุขของผู้อื่น ผมว่าไม่แปลกที่
เด็กคิดเช่นนี้ เพราะเด็กอาจซึมซับพฤติกรรมจากผู้ใหญ่ เช่น พฤติกรรมขับรถฝ่า

ไฟแดง พฤติกรรมไม่เข้าคิวขึ้นรถโดยสาร หรือพฤติกรรมจ่ายเงินให้เจ้าหน้าที่เมื่อ
ทำความผิด เป็นต้น

ความสุขของเด็กหาได้จากไหน? หรือทุกวันนี้เด็กมีความสุขอยู่แล้ว? หรือ
ผมเองต่างหากที่เป็นทุกข์แทนเด็ก?

ครั้งหนึ่งระหว่างเดินลงบันไดจากรถไฟฟ้าผมเห็นผู้ชายชาวต่างชาติ อายุ
ประมาณ 30-35 ปี อุ้มเด็กหน้าตาน่ารักคนหนึ่ง อายุประมาณ 2 ขวบ ไม่แน่ชัด
ว่าเป็นเด็กผู้หญิงหรือผู้ชาย ผมตกใจมากที่เห็นเด็กใส่ต่างหูหนึ่งข้าง เช่นเดียวกับ
ผู้ชายที่อุ้มเด็กคนนั้น ผมคิดว่าเด็กโดนเจาะหูตั้งแต่ยังพูดไม่ได้เลยหรือ? กลับมา
คิดดูอาจเป็นวัฒนธรรมของเขา แต่ไม่ยุติธรรมเลย เด็กไม่มีทางเลือกเลยหรือ?

เป็นไปได้หรือไม่ว่าเด็กมีความสุขอยู่แล้ว เพราะเด็กเชื่อว่าสิ่งที่ทำอยู่คือ
ความสุข? (ผู้ใหญ่อาจคิดว่าไม่ใช่ความสุข)

ความเชื่อของคนแต่ละรุ่นอาจเปลี่ยนแปลงไป คนรุ่นก่อนเชื่อว่าต้องมี
ครอบครัวใหญ่ ลูกหลานเยอะ นั่งทานข้าวด้วยกันทุกมื้อ คนรุ่นต่อมา ส่วนใหญ่
เชื่อว่าควรมีลูกเพียง 2 คน ส่งผลให้ขนาดของครอบครัวเล็กลง คนรุ่นต่อมาอาจ
เชื่อว่าการมีครอบครัวหรือมีลูกกลายเป็นภาระของตัวเอง

ความเชื่อเปลี่ยนแปลงได้คู่กับความค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง เด็กที่อาศัยอยู่

บนคอนโดตั้งแต่แรกเกิดเชื่อว่าการอาศัยอยู่บนคอนโดมีความสะดวกสบาย ช่วงชีวิตของเขาและเด็กรุ่นต่อไปก็คงใช้ชีวิตอยู่บนคอนโด

ความสุข” ของคนแต่ละรุ่นเปลี่ยนแปลงไปแค่ไหน? เมื่อก่อนอาจจะแค่ว่าได้กินอีม่อนหลับ ต่อมาอาจหมายถึงเงินทองมากมาย ต่อมาคนที่มียานาคือผู้ครอบครองความสุข ต่อมาผู้ชนะเท่านั้นที่มีความสุขได้ เวลาผ่านไป นิยามความสุขของเด็กเปลี่ยนแปลงไปแค่ไหน? ทิศทางสู่สุขภาวะหรือเพียงแค่สุขอารมณ์?

ขับรถซิ่ง เป็นสุขภาวะหรือสุขอารมณ์?

หักโหมอ่านหนังสืออย่างหนักในช่วงสอบ เป็นสุขภาวะหรือสุขอารมณ์ ?

ดื่มน้ำอัดลม เป็นสุขภาวะหรือสุขอารมณ์?

เที่ยวผับ เทค เป็นสุขภาวะหรือสุขอารมณ์?

พนันบอล เป็นสุขภาวะหรือสุขอารมณ์?

ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ เป็นสุขภาวะหรือสุขอารมณ์ ?

สูบบุหรี่ เป็นสุขภาวะหรือสุขอารมณ์?

เล่นเกมสกีไม่เป็นเวลา เป็นสุขภาวะหรือสุขอารมณ์?

เล่นดนตรีอย่างเดียวไม่สนใจการเรียน เป็นสุขภาวะหรือสุขอารมณ์?

ฯลฯ

การพิจารณาว่าพฤติกรรมใดเป็นสุขภาวะหรือสุขอารมณ์ ต้องพิจารณาด้วยตัวคุณเองภายใต้บริบทของคุณ โดยพฤติกรรมสุขภาวะมีเกณฑ์เพื่อประกอบการพิจารณา 3 ประเด็น

1. พฤติกรรมนั้นไม่ทำให้เกิดโทษต่อตัวเอง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. พฤติกรรมนั้นไม่ทำให้เกิดโทษต่อผู้อื่น พ่อ แม่ พี่ น้อง เพื่อนพ้อง คนรอบข้าง คนในสังคม

3. พฤติกรรมนั้นไม่ทำให้เกิดโทษต่อสภาวะแวดล้อม

ไม่มีบรรทัดสุขภาวะ 3 เกณฑ์นั้นสามารถขีดเส้นสุขภาวะได้ 4 เส้นที่ขีดเส้นต่อเติมได้อีก

เส้นที่ 1 สุขภาวะทางกายภาพ

เส้นที่ 2 สุขภาวะทางจิต

เส้นที่ 3 สุขภาวะทางสังคม

เส้นที่ 4 สุขภาวะทางปัญญา

เส้นที่ 4 ถ้าคิดต่อการทำความเข้าใจ ผมขอยกตัวอย่างว่า ถ้า “ผมรู้” ว่า

กำลังขับรถมอเตอร์ไซด์ด้วยความเร็ว 130 กิโลเมตรต่อชั่วโมง แสดงว่า “ผมรับข้อมูล” ถ้า “ผมวิเคราะห์” ได้ว่ากำลังขับเร็ว แสดงว่า “ผมมีสารสนเทศ” ถ้า “ผมเปรียบเทียบและสังเคราะห์” จากสถานการณ์อุบัติเหตุของผู้ที่ขับเร็วและผู้ที่ขับด้วยความระมัดระวัง “ผมมีความรู้” ว่าการขับเร็วเป็นสิ่งที่อันตราย ถ้า “ผมนำความรู้ไปใช้อย่างสร้างสรรค์” โดยริบหรี่ลดความเร็วและขับด้วยความระมัดระวัง “ผมมีสุขภาวะทางปัญญา”

สุขภาวะทางปัญญาของแต่ละคนมีประสิทธิภาพต่างกัน ขึ้นอยู่กับความสนใจรับรู้ข้อมูล ประสิทธิภาพของข้อมูลที่ใช้เปรียบเทียบ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการคิดสังเคราะห์ และความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสร้างสรรค์

ที่จริงแล้ว เส้นสุขภาวะทั้ง 4 เส้น อาจขีดทับกันก็ได้ และอาจเชื่อมโยงกับเส้นสุขภาวะของผู้อื่นด้วย เช่น เด็กขับรถซึ่งเพราะขาดสุขภาวะทางปัญญา อาจเกิดอุบัติเหตุทำให้ขาดสุขภาวะทางกายภาพ ครอบครัวเสียค่ารักษาพยาบาล พ่อแม่ต้องลางานมาอนเฝ้าที่โรงพยาบาล ครอบครัวล้มเลิกๆ จึงขาดสุขภาวะทางสังคมไปด้วย เด็กเครียด พ่อแม่เครียด ทำให้ทุกคนขาดสุขภาวะทางจิต ด้วยความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกัน จึงมักได้ยินคันทูว่า “สุขภาวะเป็นองค์รวม”

การโดดเรียนเพื่อหนีไปเล่นเกมเพราะติดเกมออนไลน์มาก หากพิจารณาจะพบว่า เพียงหนึ่งพฤติกรรมทำให้สูญเสียสุขภาวะทางกายภาพ สายตาเสียเพราะมองจอคอมพิวเตอร์ทั้งวัน หรือเล่นเกมพร้อมกับทานอาหารขยะ หรือติดเกมจนไม่มีเวลาออกกำลังกาย ไม่ตั้งใจเรียนทำให้กระทบต่อการประกอบอาชีพในอนาคต สูญเสียสุขภาวะทางจิต เด็กอาจซึมซับความรุนแรงจากเนื้อหาของเกมที่ ไม่เหมาะสม พ่อแม่เครียดเพราะลูกติดเกม ลูกนำเงินที่พ่อแม่ให้ไปเล่นเกม ลูกไม่เข้าใจพ่อแม่ ลูกมีโลกส่วนตัวสูงขึ้น พ่อ แม่และลูก ไม่เข้าใจกัน ครอบครัวจึงไม่มีความสุข ทำให้สูญเสียสุขภาวะทางสังคม มากกว่านั้น บางครั้งทำไม่มีเพื่อนในโลกแห่งความจริง เพราะส่วนใหญ่คุยกับเพื่อนผ่านเกมออนไลน์ ทั้งหมดอาจเกิดจากความไม่มีปัญญาพิจารณาสิ่งที่เหมาะสม เพราะขาดสุขภาวะทางปัญญา ทำให้องค์ประกอบของสุขภาวะทั้ง 4 เกิดความแปรปรวน มนุษย์พันธุ์ใหม่บนโลกใบนี้จึงมีความคิดและความเชื่อที่แปรปรวน “นิยามความสุข” ของโลกจึงแปรปรวนและเปลี่ยนแปลงหนึ่งพฤติกรรมที่ขาดสุขภาวะของคนเพียงหนึ่งคน สะเทือนถึงสุขภาวะของโลก “ปรากฏการณ์เด็ดดอกไม้สะเทือนถึงดวงดาว” จึงเกิดขึ้นเพราะ “สุขภาวะเป็นองค์รวม”

แรงบันดาลใจ...สู่ พฤติกรรมสุขภาวะ

ผมเชื่อว่าในช่วงชีวิตของคนหนึ่งคน ต้องมีแรงบันดาลใจ...สู่ พฤติกรรมสุขภาวะ ไม่นานก็น้อย ไม่ช้าก็เร็ว ไม่ค้นพบด้วยตัวเองก็ได้รับคำแนะนำจากผู้อื่น

ถ้าคุณมีแรงบันดาลใจ...สู่ พฤติกรรมสุขภาวะ ขึ้นเข้าคุณจะรู้สึกรักตัวเอง รักผู้อื่นและรักษาสภาวะแวดล้อม เมื่ออาบน้ำคุณจะอาบน้ำด้วยความรู้สึกรักตัวเอง รักผู้อื่นและรักษาสภาวะแวดล้อม เมื่อไปทำงานคุณจะแสดงพฤติกรรมรักตัวเอง รักผู้อื่นและรักษาสภาวะแวดล้อม เมื่อทานข้าวคุณเลือกสิ่งดีดีเพราะรักตัวเอง รักผู้อื่นและรักษาสภาวะแวดล้อม ก่อนหลับตานอนคุณรู้สึกรักตัวเอง รักผู้อื่นและรักษาสภาวะแวดล้อม แต่ละวันในช่วงชีวิตของคุณก็จะเกิด “วัฏจักรสุขภาวะ” ซึ่งแน่นอนคุณได้ขับเคลื่อนความคิดและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องด้วย “ปัญญา” คุณจะกลายเป็นผู้ถ่ายทอดสุขภาวะให้ผู้อื่นและถ่ายทอดสู่สภาวะแวดล้อมเพราะ “สุขภาวะเป็นองค์รวม” ไม่มีใครสามารถเปลี่ยนความคิดและการปฏิบัติของคุณได้ เนื่องจากคุณขับเคลื่อนด้วยสิ่งจูงใจภายในตัวคุณที่เรียกว่า “แรงบันดาลใจ” เมื่อทุกคนในสังคมตระหนักว่าต้องเริ่มต้นจากตัวเอง “ความยั่งยืน” จึงเกิดขึ้นโดยการฝึกฝน บ่มเพาะและต่อยอดจากพฤติกรรมเล็กๆ เกิดวัฏจักรสุขภาวะขึ้นมากมาย ซ้อนทับ เรียงราย อย่างหลากหลาย หมุนวนเหมือนฟันเฟือง กลายเป็น “กลไก” ที่ไปขับเคลื่อน “สังคมสุขภาวะ”

เยาวชนฟ้าใส “หัวใจ” คือการเรียนรู้

ศูนย์ฟ้าใส จังหวัดยะลา

เมื่อปี 2538 คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) สภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน (สอ.ดย.) และศูนย์พัฒนา

เด็กและเยาวชน YPDC ร่วมมือกันจัดอบรมเยาวชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูลและสงขลา) ทำให้เยาวชนที่ได้รับการอบรมรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ และพัฒนาอาชีพ หลังจากนั้นก็ลงมาจัดกิจกรรมในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีสมาชิกสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น

กิจกรรมช่วงแรกเน้นค่ายอาสาพัฒนาชนบทและการรวมกลุ่มฝึกอาชีพ เมื่อสมาชิกใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มขึ้น การประสานงานจึงไม่ทั่วถึง คณะกรรมการเยาวชนแต่ละจังหวัดในสมัยนั้นจึงประชุมและมีมติให้ตั้งเป็นศูนย์ประสานงานเยาวชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชน และศูนย์พัฒนาเยาวชน YPDC เป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือในเบื้องต้น

การรวมตัวของเยาวชนในช่วงแรกเป็นการตั้งกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 50 คน กระจายทั่ว 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสำนักงานเครือข่ายเยาวชนแต่ละจังหวัด โดยสำนักงานเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลาเป็นที่ตั้งของศูนย์ประสานงานเยาวชน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่กุมภาพันธ์ 2540 เป็นต้นมา

หลังจากนั้น 1 ปี ศูนย์ประสานงานเยาวชน 5 จังหวัดฯ และสำนักงานเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา ย้ายมาตั้งอยู่ถนนกาญจนา 1 อำเภอเมือง

จังหวัดยะลา เพราะมีความพร้อมเรื่องพื้นที่กิจกรรม และห้องพักรับรองสำหรับเยาวชนที่มาติดต่อประสานงานแล้วไม่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาได้ทัน

ปี 2545 คณะกรรมการศูนย์ประสานงานเยาวชน 5 จังหวัดฯ เห็นว่าแต่ละจังหวัดสามารถพัฒนา

กลุ่มเยาวชนขึ้นหลายกลุ่ม การบริหารจัดการโดยยึดเครือข่าย 5 จังหวัดจึงไม่สามารถดูแลทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึง จึงมีมติให้เครือข่ายเยาวชนแต่ละจังหวัดสามารถแยกบริหารจัดการ โดยมีเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลาคอยเป็นที่ปรึกษา สนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณและการ

ประสานงาน พร้อมเปิดโอกาสให้แต่ละเครือข่ายมีอิสระในการขอสนับสนุนทรัพยากรจากองค์กรต่างๆ สำนักงานเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา เปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา” คอยดูแลเพื่อนๆ เครือข่ายเยาวชนอีก 4 จังหวัด และมีโอกาสทำความรู้จัก ส่งเสริมกิจกรรม ประสานเครือข่ายเยาวชนภาคใต้ จากการเป็นเจ้าภาพในมหกรรมเยาวชนแห่งชาติ

กันยายน 2545 ศูนย์ฟ้าใสเครือข่ายเยาวชนจังหวัดยะลา ย้ายที่อยู่เพื่อเปิดร้านค้าชุมชน นำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยกลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้าน กลุ่มเด็กและเยาวชนมาวางขาย ทำให้ชาวจังหวัดยะลาได้รู้จัก ศูนย์ฟ้าใสมากขึ้นระยะนั้นจึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการในพื้นที่มากขึ้น

ปี 2547 ศูนย์ฟ้าใสหยุดกิจการร้านค้าชุมชนเพราะ ค่าเช่าสำนักงานแพง จึงย้ายบ้านใหม่อีกครั้ง ปรับองค์การให้เล็ก และทำงานประเด็นเล็กๆ เชิงรุกในพื้นที่ เรื่องราวสุขภาพะจึงเกิดขึ้นจากใจต่อใจ ที่กระจายสุขภาพะผ่านวิทยุชุมชน 100.75 Mhz คลื่นฟ้าใสหัวใจเรียนรู้ วิทยุชุมชนดีๆ ที่ไม่มีโฆษณา

จุดมุ่งหมายศูนย์ฟ้าใส

1. กระตุ้น ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสนใจการทำกิจกรรมพัฒนาตนเอง และสังคม เช่น สมาชิกเก่าชักชวนสมาชิกใหม่ จัดอบรมผู้นำเยาวชน จัดกิจกรรมค้นหาอาสาสมัคร เป็นต้น
2. สนับสนุนเด็กและเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา ตั้งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในประเด็นต่างๆ โดยมีศูนย์ฟ้าใสเป็นที่ปรึกษา

3. สร้างเครือข่ายเด็กและเยาวชน โดยจัดกิจกรรมให้แก่กลุ่มมีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน

4. ประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น กับกลุ่มเด็กและเยาวชนพื้นที่ ทั้งเพื่อระดมทรัพยากรและร่วมสร้างเครือข่ายที่ปรึกษาเด็กและเยาวชนในพื้นที่

5. เผยแพร่ข้อมูลการพัฒนาเด็กและเยาวชนในจังหวัดยะลา ผ่านสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ วารสาร วิทยุชุมชน เป็นต้น

6. จัดกระบวนการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เช่น การส่งเสริมสันติสุข การลดละเลิกบุหรี่ การสร้างเสริมสุขภาพ การสร้างเครือข่ายเด็กและเยาวชน เยาวชนกับประชาธิปไตย เป็นต้น

การเรียนรู้ศูนย์ฟ้าใส

นางสาวมาเรียม ซัยสันทนะ ผู้อำนวยการศูนย์ฟ้าใสจังหวัดยะลา กล่าวถึง การเรียนรู้ว่าต้องเชื่อว่าเด็กคือผู้ใหญ่ตัวเล็กที่มีพลังเพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญของผู้ใหญ่ที่จะเข้ามาทำงานร่วมกับเด็กและเยาวชน แต่ที่ผ่านมามีเด็กและเยาวชน เป็นเพียงเป้าหมายของการพัฒนามากกว่ามีบทบาทในการพัฒนาตนเอง ดังนั้น เด็กและเยาวชนจึงมีศักยภาพและพลัง ที่ผู้ใหญ่ต้องหนุนเสริมและให้เขาทำกิจกรรมตามความชอบของตนเอง มากกว่าคิดกิจกรรมแล้วให้เขาเข้าร่วม ทำให้เขาได้เรียนรู้ศักยภาพของตนเอง โดยเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่คิดด้วยตนเอง สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยหัวใจ กิจกรรมที่เด็กและเยาวชนสร้างเป็นอะไรก็ได้ไม่ใช่สาระสำคัญ เพียงขอให้เด็กและเยาวชนสนใจทำและมีส่วนร่วม ดังนั้นจึงเรียนรู้ว่า ผลสำเร็จของการพัฒนาเด็กและเยาวชนอยู่ที่กระบวนการเรียนรู้ตนเอง เพื่อน มิตรภาพและสังคม มากกว่าผลสำเร็จของกิจกรรม

“เด็กดั่งดวงดาว ส่องสกาวดไส เด็กมีหัวใจ ผู้ใหญ่ช่วยระวัง

หยุดใช้อาวุธ หยุดหวาดระแวง หยุดความรุนแรง หยุดสร้างสถานการณ์

ขอพื้นที่ให้หนูได้เล่น ขอเวลาทำสิ่งสร้างสรรค์

ขอผู้ใหญ่หยุดทะเลาะกัน ขอความสุขของหนูคืนมา

ไม่ได้ขอมากไป แค่อันติสุขกลับมาเหมือนเดิม

ไม่ได้ขอมากไป ขอสันติสุขกลับมาเหมือนเดิม”

บทเพลงที่ร้องจนติดปาก ของเด็กที่ร่วมกระบวนการกับศูนย์ฟ้าใส ทำให้

มองเห็นสภาพความไม่เป็นธรรมจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เด็กเหล่านี้ขาดโอกาสหลายประการ

แต่ที่น่าแปลกใจคือ แม้สถานการณ์จะรุนแรงแค่ไหน ศูนย์ฟ้าใสยังคง “เรียนรู้สุขภาวะเด็ก” ในพื้นที่จังหวัดยะลาอย่างต่อเนื่อง อาจจะถูกกล่าวถึงโครงการต่างๆ ได้ดังนี้

- โครงการนิทานน้องคล้องรักพี มีหลักการของโครงการคือ “ระดมนิทานทำมือให้น้องๆ ตาดีกาสร้างฐานการศึกษาให้ชุมชน” โดยการระดมอาสาสมัครเพื่อผลิตนิทานทำมือมอบให้เด็กตาดีกา และสร้างการมีส่วนร่วมของอาสาสมัคร ด้วยการลงพื้นที่เล่านิทาน เล่นละครหุ่นมือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาในนิทานทำให้เด็กๆ เรียนรู้สุขภาวะที่เข้าใจง่าย

- โครงการตำราเรียน เขียนด้วยเด็ก สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน จากการสังเกต ค้นคว้า บันทึก อภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้และการประเมินค่า โดยเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นเจ้าของทุกกระบวนการของการสร้างตำราเรียน ใน 3 เนื้อหา คือ กิรัชามัน ดิเกร์ฮูดู และน้ำสมุนไพโร ตำราเรียนที่เขียนด้วยเด็กถูกถ่ายทอดเป็นหนังสือ CD และ Website

- โครงการโรงเรียนชีวิตของเด็กเร่ร่อน เน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาแนวทางและมาตรการที่ครอบคลุมมิติการป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ พื้นฟูและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน

- โครงการสุขภาวะของเด็ก จินตนาการเล็กๆ แห่งสันติภาพ มุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้สุขภาวะของเด็ก เพื่อสะท้อนภาพแห่งสุขภาวะของเด็กให้ผู้ใหญ่เห็นรูปธรรมและเกิดการแก้ปัญหาเชิงรุกต่อกลุ่มเด็กที่ประสบปัญหาจากความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

- โครงการตาดีกาสัมพันธ์ เด็กแต่ละตาดีกาได้เรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การแข่งขันตอบปัญหาทางด้านศาสนา ร้องเพลงอาเนาซีด ประกววดวาดภาพเพื่อสันติภาพ ให้เด็กฝึกหัดจัดรายการวิทยุ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกองทุนเกี่ยวก้อย สร้างการเรียนรู้ให้เด็กที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการฝึกอาชีพต้นแบบ

เรียนรู้สุขภาวะเยาวชน

การเรียนรู้ของศูนย์ฟ้าใสต่องานเยาวชนเป็นเครือข่ายครอบคลุมทั้งจังหวัด

เพราะองค์การที่สนับสนุนงานเยาวชนในพื้นที่ ให้ความไว้วางใจและพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกันกับศูนย์ฟ้าใส

-โครงการเยาวชนปลอดภัย ยาวชนที่ติดหูหรือเข้ารับการอบรมพร้อมบำบัด

-โครงการครอบครัว แม่บ้าน ลูกหลาน คีนลิน เน้นให้เยาวชนมี 8 คุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ รู้จักตนเอง มีครอบครัวอบอุ่น เข้าใจมิติหญิงชาย เรียนรู้มิติทางสังคม พัฒนากายดี สุขภาพจิตสดใส ใช้เวลาชีวิตสร้างสรรค์ รู้ป้องกันอันตราย

-โครงการจัดเวทีประชาคม สิ่งที่ยาวชนสะท้อนเป็นรูปธรรม เช่น เยาวชนบางกลุ่มสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอแผนประจำปีงบประมาณด้านเด็ก และเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบล เยาวชนบางกลุ่มสามารถรวมกลุ่มประกอบอาชีพที่ศูนย์ฟ้าใสร่วมกับองค์การต่างๆ สนับสนุน กระทั่งยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง เยาวชนบางกลุ่มยังคงใช้ชีวิตอยู่ในวิถีของความสงบในชุมชนมุสลิม เป็นต้น

ครั้งหนึ่ง ศูนย์ฟ้าใส นำอาสาสมัครไปสร้างบ้านใหม่ให้กับครอบครัวที่ประสบอุทกภัยจากดินถล่ม น้ำป่าไหลหลาก ที่ ตำบลตานาเนาะปูเต๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ใช้เวลาหนึ่งสัปดาห์ ทำให้อาสาสมัครผูกพันกับชุมชน ศูนย์ฟ้าใสมีอาสาสมัครเพิ่มขึ้น และจัดยังเป็นโอกาสจัด “กิจกรรมจิตอาสา พลังแห่งความดี” อย่างต่อเนื่อง

เรียนรู้สุขภาวะสังคม

ศูนย์ฟ้าใสมีงานในพื้นที่เพิ่มขึ้น บางงานก็ซับซ้อนเชิงประเด็นอื่นๆ เช่น สุขภาพ พลังงาน การเมือง นางสาวมาเรียม ชัยสันทนะ ผู้อำนวยการศูนย์ฟ้าใส ยะลา เล่าว่าไม่ว่าประเด็นอะไรก็เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนทั้งนั้น เพราะเด็กและเยาวชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการพัฒนาสังคม หากเราสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการพัฒนาสังคม เด็กและเยาวชนก็จะเติบโตพร้อมๆ กับการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เรียนรู้และรักสังคมที่เขาอยู่จากผู้ใหญ่ต้นแบบ เรียนรู้นั้นก็จะหล่อหลอมให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ต้นแบบเช่นกัน

กิจกรรมของศูนย์ฟ้าใสในปัจจุบันก็ขยายเครือข่ายเด็กและเยาวชนเพื่อเรียนรู้สุขภาวะสังคมหลากหลายตามประเด็นดังนี้

ประเด็นกิจกรรมที่ส่งเสริมครอบครัวสัมพันธ์ ออกแบบกิจกรรมเพื่อเรียนรู้สุขภาวะครอบครัว พ่อ แม่และลูก มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นหัวข้อต่างๆ

ประเด็นสื่อส่งเสริมสุขภาพะ รายการวิทยุเพื่อเด็ก เยาวชนและครอบครัว “คลื่นฟ้าใสหัวใจเรียนรู้” 100.75 Mhz นำเสนอรายการหลักประกันสุขภาพ ข่าวท้องถิ่น ธรรมชาติเสพติด เล่านิทานก่อนนอน จัดรายการวิทยุทั้งภาษามลายู ภาษาไทยและสำเนียงถิ่นใต้ นอกจากนี้ยังมีวารสารฟ้าใส ฟ้าใสละครเร่ โรงละครหุ่นมือฟ้าใสธรรมชาติ เน้นสื่อสารเรื่องราวของสันติภาพ

ประเด็นศูนย์การเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากเป็นศูนย์ประสานงานด้านเด็กและเยาวชนแล้ว ยังเป็นศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพภาคประชาชน 1 ธรรมชาติให้ความรู้และรับเรื่องราวร้องทุกข์เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิการใช้บริการด้านหลักประกันสุขภาพ เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนและผลักดันร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติตั้งแต่เริ่มต้น โดยเฉพาะประเด็นสุขภาพที่เกี่ยวกับเด็ก เยาวชนและครอบครัว ขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน 2 เมื่อมีการเลือกตั้งศูนย์ฟ้าใสเป็นศูนย์ประสานงานตรวจสอบการเลือกตั้งภาคเอกชน 3 ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับพระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินและการใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่ ศูนย์สันติยุติธรรม 4 การเรียนรู้ที่พยายามให้เกิดความยุติธรรมทางสังคม ส่งเสริมให้ชุมชนในพื้นที่ประหยัดพลังงาน ใช้อย่างถูกวิธี และส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน 5

หัวใจการเรียนรู้

นางสาวมาเรียมเล่าว่าการทำงานลงพื้นที่กันทุกเสาร์-อาทิตย์ ทำกิจกรรมในโรงเรียนตาดีกา 19 โรงเรียนในจังหวัดยะลา ไปเล่นละครหุ่น เล่านิทาน

เด็กตาดีกายังเป็นเด็กที่บริสุทธิ์ พร้อมที่จะรับรู้ทุกเรื่องราวที่มีการบอกกล่าว หากเราได้ให้ความรู้แก่พวกเขาในเรื่องราวที่ดีงาม สามารถเปลี่ยนแปลงและให้การเรียนรู้ชีวิตที่ถูกต้อง เมื่อเขาโตขึ้นเขาจะได้อยู่ในสังคมที่ดีงามและถูกต้อง รู้จักการให้และการแบ่งปัน

การขับเคลื่อนสุขภาวะของศูนย์ฟ้าใสสิ่งที่เห็นชัดเจนคือสุขภาวะของคนทำงาน พี่ๆ น้องๆ สมาชิกศูนย์ฟ้าใสอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สิ่งที่ศูนย์ฟ้าใสทำคือ “สร้างเด็กและเยาวชนสุขภาวะเพื่อไปขับเคลื่อนสุขภาวะในสังคม” พยายามเพาะเมล็ดพันธุ์สุขภาวะในแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เพราะเชื่อว่าเป็นกลไกการขับเคลื่อนที่ยั่งยืน เมื่อสุขภาวะเติบโต แดกออก ออกผล หรือไปแตกหน่อสุขภาวะเพิ่มขึ้น สังคมสุขภาวะก็ไม่ไกลเกินเอื้อม

สนับสนุนโดย

